

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота
магістра

з теми: «**КОНЦЕПЦІЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ У РОМАНАХ
Дж. БАРНСА**»

Виконала: студентка 2 курсу
Angb1-M18z групи
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська),
додаткова спеціальність 014 Середня
освіта (Мова і література (німецька))
Кліменко Катерина Юріївна

Керівник:
Голубішко І.Ю., кандидат філологічних
наук, доцент, доцент кафедри
германських мов і зарубіжної літератури

Рецензент:
Рарицький О.А., доктор філологічних
наук, доцент, завідувач кафедри історії
української літератури та
компаративістики

Кам'янець-Подільський - 2019 року

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Творча особистість як предмет художнього осмислення в новітній літературі	6
Висновки до розділу 1	16
Розділ 2. Творчість Дж. Барнса у науково-критичному осягненні.....	17
Висновки до розділу 2.....	23
Розділ 3. Теоретико-методологічні аспекти вивчення проблем митця і художньої творчості в літературі	24
Висновки до розділу 3.....	32
Розділ 4. Жанрово-стильові особливості роману про митця у творчості Дж. Барнса.....	34
4.1. Концепція співвідношення життя і мистецтва в романі "Папуга Флобера".....	34
4.2. Артур Конан Дойл як творча особистість у романі "Артур і Джордж"	54
4.3. Типологія митця і філософа в романі-есе "Нема чого боятися"	61
4.4. Митець, історія і політика в романі про композитора Шостаковича "Шум часу"	68
Висновки до розділу 4.....	78
Висновки.....	79
Список використаних джерел.....	84

ВСТУП

Джуліан Патрік Барнс (1946 р.н.) – сучасний англійський письменник і видатний представник літератури постмодернізму – прийшов у літературу під псевдонімом Ден Кавана на рубежі 70-80-х років ХХ століття. З того часу його твори викликають постійний інтерес як літературних критиків і оглядачів, так і представників академічного літературознавства, а також читачів на батьківщині автора і далеко за межами Великої Британії. Творчість Джуліана Барнса була відзначена Букерівською премією у 2011 році (за роман "Відчуття закінчення"), хоча до цього часу він неодноразово номінувався на цю премію. Він також є лауреатом премій Сомерсета Моєма і премії Медичі, а з 1995 року – кавалер Ордена мистецтв та літератури.

Твори письменника перекладені всіма основними світовими мовами, зокрема й українською мовою три романи – "Відчуття закінчення", "Рівні життя", "Шум часу".

Не буде перебільшенням назвати Джуліана Барнса культовим сучасним автором, творчість якого продовжує формувати образ новітньої британської літератури. Його романи вважаються яскравими взірцями постмодерністської концепції світу і людини і водночас засвідчують суттєву еволюцію цього напрямку з 1980-х років до перших десятиліть нового віку.

Переважна більшість зарубіжних і вітчизняних досліджень творчості Барнса присвячена вивченню постмодерністського метанарративу і переосмислення історії в основному корпусі творів письменника, а він сам більшу частину своїх інтерв'ю присвятив проблемі іронії в сучасній літературі, яка дозволяє «мати дві точки зору на реальність», «бути серйозним і жартівником одночасно», «зникнути як автор і залишити читача наодинці з персонажами» [73]. Значне місце і в творчості письменника, і в його критичних рефлексіях займає проблема творчої особистості і складності написання художньої біографії митця. В науково-критичному дискурсі ці аспекти художньої спадщини Джуліана Барнса поки що не знайшли системного вирішення.

Актуальність дослідження зумовлена потребою висвітлення своєрідності авторської концепції митця і мистецтва в романах Джуліана Барнса, а також причин і специфіки трансформації жанру художньої біографії в постмодерністській літературі, що є недостатньо дослідженою літературознавчою проблемою.

Метою магістерської роботи є визначення ідейно-художньої своєрідності романів Джуліана Барнса про творчу особистість, вияв особливостей трансформації традиційного біографічного роману і стосунків мистецтва і життя.

Реалізація цієї мети передбачає вирішення таких дослідницьких завдань:

- дослідити загальні тенденції художнього осмислення проблеми творчої особистості в новітній літературі;
- проаналізувати рецепцію творчості Джуліана Барнса вітчизняним і зарубіжним літературознавством; подати науково-критичний огляд творчості автора з урахуванням факторів, що визначили напрямки художніх пошуків письменника, та багатой традиції британської літератури;
- визначити теоретико-методологічні засади вивчення проблем митця і художньої творчості;
- окреслити традиційні та специфічні риси жанру художньої біографії і визначити своєрідність постмодерністських принципів трансформації даного жанру;
- дослідити своєрідність реалізації митецьких засад у творчості Джуліана Барнса на рівні сюжетно-композиційної, часопросторової організації художнього світу, системи персонажів, принципів образотворення тощо.

Предметом дослідження є вияв своєрідності творчої особистості в романах Джуліана Барнса в контексті постмодерністських спроб переглянути співвідношення літератури і мистецтва в новітню добу.

Об'єктом дослідження обрано ті твори Джуліана Барнса, в системі персонажів яких важливу структуротвірну і змістотвірну роль відіграє творча особистість. Це – романи "Папуга Флобера", "Артур і Джордж", "Нема чого

боятися", "Шум часу", які належать до різних періодів творчості письменника і репрезентують різноманітні варіанти втілення образу митця в сучасну епоху.

Теоретико-методологічною основою роботи є дослідження з проблем естетичних стосунків мистецтва і дійсності (М. Бахтін, М. Ігнатенко, Т. Бовсунівська, Д. Затонський, Д. Наливайко [9; 31; 13; 26; 52]), концептуальні праці про становлення й еволюцію постмодернізму (Ю. Кристева, Р. Барт, І.П. Лільн [38; 8; 30]), зокрема металітературних тенденцій у новітній літературі (П. Во, Л. Хатчеон, М. Липовецький [98; 82; 83; 41]). У процесі аналізу прози Барнса використано також результати студій західних наратологів (П. Лабокк, Ж. Женетт, В. Шмід [24; 25; 90; 68]), дослідників жанрових і поетико-стильових парадигм літературного твору (Н. Бернадська, Г. Клочек, Ю. Лотман, Н. Тамарченко [11; 34; 45; 61]).

Вжитий у дослідженні підхід до аналізу художнього тексту передбачає застосування порівняльно-історичного та типологічного методів аналізу художнього тексту із використанням прийомів контекстуально-інтерпретаційного, компаративного, семіотичного аналізу, застосування яких у кожному окремому випадку узгоджується із вирішенням конкретного завдання і служить досягненню кінцевої мети дослідження.

Практичне значення отриманих результатів. Результати проведеного дослідження можуть бути використані в процесі уточнення наукової концепції щодо поетики постмодернізму, зокрема в жанрі художньої біографії і місця творчої особистості в сучасній гуманітаристиці. Результати дослідження можуть бути корисними під час вивчення історії зарубіжної літератури, а також при складанні програм спеціальних курсів і семінарів з англійської художньої словесності.

Структура пропонованого дослідження зумовлена логікою дослідження поставленої мети та вирішення окреслених завдань і передбачає вступ, три розділи із висновками до кожного, загальні висновки, список використаних джерел (99 позицій). Загальний обсяг роботи – 92 сторінки, з них 84 сторінки основного тексту.

ВИСНОВКИ

Аналіз втілення проблем мистецтва і творчої особистості в романах Ддуліана Барнса дає змогу зробити такі висновки.

Джуліан Барнс належить до покоління письменників, які вступили в літературу в добу постмодерну (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.), і це суттєво вплинуло як на загальну спрямованість творчості представників цього покоління, так і на трактування ними проблеми митця. У постмодерністській літературі жанровий різновид "мистецького" роману, що виник ще у романтичній прозі в першій половині ХІХ ст., зазнає істотних перетворень, що зумовлено тяжінням письменників-постмодерністів до жанрового змішання та високим ступенем теоретичної рефлексії, притаманної постмодерністському мистецтву загалом.

Героями творів письменників-постмодерністів нерідко є художники, музиканти, архітектори й особливо письменники. Авторська настанова на відтворення як життя письменника, так і особливостей творчого процесу зумовлює специфіку жанрової форми роману про митця, який постає в різних модифікаціях (роман-біографія (автобіографія), роман про роман, роман-есе).

Концентрація на життєписі породжує форму роману-біографії («Чаттертон», «Останній заповіт Оскара Вайльда» Пітера Акройда, «Папуга Флобера», «Артур і Джордж» Дж. Барнса, «Володар Петербурга», «Елізабет Костелло» Дж. М. Кутсі). Акцент на художньому творі сприяє появі роману про роман («Золотий зошит» Д. Лессінг, «Інше життя» Ф. Рота, «Спокута» І. Мак'юена, «Паперові люди» У. Голдінга, «Фо» Дж. М. Кутсі, «Яке ошукання!» Дж. Коу). Рясні міркування про мистецтво й творчість трансформують роман про митця в роман-есе («Елізабет Костелло» Дж. М. Кутсі, «Шекспір» П. Акройда). Структурним принципом побудови романів про митця переважної кількості постмодерністських творів стає інтертекстуальність та саморефлексивність, які з'являються на різних рівнях поетики, що спрямувало наше дослідження в русло міжтекстових зв'язків та саморефлексивного письма.

Сучасне літературознавство приділяє багато уваги творчості Джуліана Барнса. Творчість цього письменника розглядається в рамках традиційних історико-літературних досліджень, компаративістичних і лінгвістичних студій. Актуальними продовжують залишатися проблеми поетики, жанрової специфіки і природи, ідейно-тематичних комплексів (інтелектуальний пошук, історична істина), діалогу культур та творчої еволюції автора. Питання про жанрове розмаїття спадщини письменника, зокрема, щодо місця романів про митця в його жанрово-стильовій системі залишається відкритим і перспективним для вивчення.

Серед творів Барнса на тему творчої особистості особливо виділяються такі, як "Папуга Флобера", "Артур і Джордж", "Нема чого боятися" і "Шум часу".

У романі «Папуга Флобера» автор повністю видозмінює жанр біографії, ба більше, автор створює постмодерністську пародію на біографічний роман. Попри серйозне, майже документальне дослідження постаті Флобера у творі, Дж. Барнс спонукає читача ставити під сумнів правдивість та достовірність цього документального, стирає межу між минулим, яке залишається непізнаним, і сьогоденням, яке впливає на наше уявлення про минуле. Це дає нам усі підстави вважати «Папугу Флобера» квазібіографічним (тобто несправжнім, псевдобіографічним) романом, який є яскравим прикладом біографічної металітератури доби постмодернізму.

Роман поєднує у собі ознаки різноманітних жанрів, які зливаються в химерний візерунок. Це й літературознавче есе, і пародія на філологічні дослідження, біографічний роман і роздуми публіциста, сімейна драма і детективне розслідування, роман-травелог і роман-квест.

Роман "Артур і Джордж" більшою мірою наближається до традиційної форми роману-біографії; новаторство його полягає в тому, що у творі паралельно розгорнуто дві біографічні історії, які врешті-решт сходяться, даючи можливість авторові зробити висновок, що традиційний для історії і біографії поділ людей на важливих і неважливих персон, є умовним і відносним.

"Артур і Джордж" за основними своїми жанровими ознаками більше нагадує традиційний роман-біографії, зокрема до такої його давньої (від часів античності) форми, як паралельний життєпис, оскільки в ньому представлено дві життєві історії – Артура Конан Дойла і Джорджа Ідалжі, його молодшого сучасника. Джуліан Барнс назвав книгу "сучасним романом події минулого", і не ставив собі за мету детально відтворювати історичні реалії того часу, хоча загалом атмосфера вершинного періоду вікторіанської доби і початку нових часів у романі подано винятково достовірною. На ідейно-художню концепцію роману суттєво впливає і той факт, що автор представляє одного з героїв – Артура Конан Дойла – саме як творчу особистість. Він – не просто письменник, автор знаменитих історій, що сприймаються читачами як справжні, але й людина, яка увесь світ бачить очима митця і підходить до життя не з раціоналістично-прагматичними мірками, а керуючись творчою інтуїцією і використовуючи весь арсенал фантазійного світобачення, що відкриває безмежні варіанти перетворення світу і життя.

"Нема чого боятися" є книжкою, що стала своєрідним підведенням підсумків тривалих роздумів Барнса з приводу сутності людини, співвідношення життя і смерті, філософії і літератури, релігії і мистецтва. Вона є оригінальною трансформацією жанру біографії і, зокрема, автобіографічного жанрового різновиду. У художній формі книжки своєрідно переплітаються ознаки мемуаристики, сповідальної прози, філософського есе, постмодерністського колажу. Крім того, що це розгорнутий художньо-філософський дискурс на темі смерті, у творі сильною є метатекстуальна стратегія, що трансформує твір у художній дискурс про мистецтво, філософію і творчу особистість.

У романі "Шум часу", як і в попередніх своїх романах про творчу особистість, Джуліан Барнс не дотримується канонів літературно-художньої біографії. Життя Дмитра Шостаковича вписане тут в атмосферу важких часів сталінщини і репресій у Радянській Росії 1930-1950-х років. Однак на відміну від інших "мистецьких" творів письменника, Барнс в даному разі не вдається до постмодерністських художньо-нарративних експериментів, зосереджуючись на

морально-етичних аспектах проблеми стосунків митця і влади. Обираючи лише ключові моменти життєвого шляху композитора, автор проникає у світ свідомості героя і за допомогою його внутрішніх монологів розгортає складні процеси самоосягнення митцем себе, своєї долі і творчості, стосунків із іншими людьми, з суспільством і історією. Відмінними у цьому роману є й принципи поетико-стильової організації тексту. Прагнучи максимально наблизитися до сутності й особливостей сприйняття світу професійним композитором, який до того ж перебуває у стані морально-етичної та художньо-естетичної кризи, Джуліан Барнс будує свій роман на основі музикальної поетики, тобто використовує у літературному творі зображальні та виражальні засоби і прийоми, властиві музиці як специфічному виду мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. 2-е вид., доповн. Львів: Літопис, 2001. 832 с.
2. Анцыферова О. Ю. Литературная саморефлексия и творчество Генри Джеймса: монографія. Иваново: Ивановский гос. ун-т, 2004. 468 с.
3. Байкова С. А. Метатекст [Електронний ресурс]: Энциклопедия гуманитарных наук // Знание. Понимание. Умение. МГУ. Москва, 2010. №3. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/metatekst> (дата звернення 13.02.2019)
4. Барнс Дж. Артур и Джордж / Дж. Барнс [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://royallib.com/book/barns_dgulian/artur_i_dgordg.html (дата звернення: 15.04.2019)
5. Барнс Дж. Нечего бояться / Дж. Барнс [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://predanie.ru/barns-dzhulian-patrik/book/203871-nechego-bovatsya/> (дата звернення: 25.09.2019)
6. Барнс Дж. Попугай Флобера / Дж. Барнс [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://readli.net/popugay-flobera/> (дата звернення: 25.09.2019)
7. Барнс Дж. Шум часу : роман. Київ : Темпора, 2016. 242 с.
8. Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика: пер. с фр., ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. Москва: Прогресс, 1989. 616 с.
9. Бахтин М. М. Вопросы литературы и эстетики. Москва: Худож. лит., 1975. 504 с.
10. Бахтин М. М. Проблемы поэтики Достоевского. Москва: Худож. лит., 1972. 443 с.
11. Бернадська Н. И. Теория романа как жанра в украинском литературоведении: автореф. дисс. ... доктора филол. наук: спец. 10.01.06 – теория литературы. Киев, 2005. 36 с.

12. Билык Н. Д. Английский реалистический роман о художнике послевоенных десятилетий (основные проблемы и тенденции): автореф. дисс. ... канд. филол. наук: специальность 10.01.05 – литература стран Западной Европы, Америки, Австралии. Киев, 1987. 17 с.
13. Бовсунівська Т. В. Теорія літературних жанрів: жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману: підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. 519 с.
14. Бочкарева Н. С. Роман о художнике как «роман творения» в литературе Западной Европы и США конца XVIII – XIX вв.: генезис и поэтика: автореф. дисс. ... доктора филол. наук: спец. 10.01.03 – Западноевропейская литература. Москва, 2001. 32 с.
15. Бочкарева Н. С., Сулова И. В. Роман о романе: преодоление кризиса жанра (на материале русской и французской литератур 20-х годов XX века): монография. Пермь: из-во Пермского гос. университета, 2010. 148 с.
16. Бройтман С. Н. Историческая поэтика: учеб. пособие. Москва: Издательский центр Академия, 2004. 352 с.
17. Брюханова Е. А. Когнитивно-историческая обусловленность иронии и ее выражение в языке английской художественной литературы: О.Уайльда, У.С.Мозма, Дж. Барнса: Дис... канд. филол. наук: 10.02.04 / Е. А. Брюханова. М., 2004. 170 с.
18. Варецька С. О. Роман про митця: постмодерна варіація (на прикладі романів «Бляшаний барабан» Г. Грасса, «Сестра сну» Р. Шнайдера, «Парфуми» П.Зюскінда) // Питання літературознавства / Problems of Literary Criticism. 2013. № 88. С. 144 – 156.
19. Васильева А. В. Фикциональная дискурсивность сюжетосложения в романе Дж. Барнса «Как все было»: Дис. канд. филол. наук: 10.01.03 / А. В. Васильева. - Нижний Новгород, 2006. - 218 с.
20. Велігіна Н. Г. Проза Джуліана Барнса в контексті постмодерністських жанрових трансформацій 1980-2000-х років: автореф. дис. ... канд. филол.

- наук: спец. 10.01.04 – література зарубіжних країн. Дніпропетровськ, 2013. 20 с.
21. Гребенчук Я. С. Проблема филологического романа в английской литературе: Дис. канд. филол. наук: 10.01.03 / Воронеж, 2008. - 141 с.
22. Григорьева К. Автобиографизм в «Нечего бояться» Джулиана Барнса [Электронный ресурс] – Режим доступа : https://vk.com/doc56183736_437486529?hash=ffd562e094504645c9&dl=326734d61978a22df4.
23. Джумайло О. А. За границами игры: английский постмодернистский роман 1980-2000 [Электронный ресурс] / Вопросы литературы // Журнальный зал. 2007. №5. URL: <http://magazines.russ.ru/voplit/2007/5/dzh2-pr.html> (дата звернення 16.09.2019)
24. Женетт Ж. Фигуры. В 2-х томах. Т. 1. Москва: Изд-во им. Сабашниковых, 1998. 472 с.
25. Женетт Ж. Фигуры. В 2-х томах. Т. 2. Москва: Изд-во им. Сабашниковых, 1998. 472 с.
26. Затонский Д.В. Модернизм и постмодернизм: Мысли об извечном коловращении изящных и неизящных искусств. – Харьков: Фолио; М.: 000 “Издательство АСТ”, 2000. – 256 с.
27. Зверев А. Постмодернизм // Энциклопедический словарь английской литературы XX века / Отв. ред. А.П. Саруханян; Ин-т мировой лит. им. А.М. Горького РАН. - М.: Наука, 2005. - С. 334 - 336.
28. Зусева-Озкан В. Б. Историческая поэтика метаромана: монография. Москва: Intrada, 2014. 488 с.
29. Изер В. Процесс чтения: феноменологический подход // Современная литературная теория. Антология / сост. И. В. Кабанова. Москва: Флинта: Наука, 2004. С. 201 – 224.
30. Ильин И. П. Постмодернизм. Словарь терминов. Москва: ИНИОН РАН – Интрада, 2001. 384 с.

- 31.Ігнатенко М.А. Генезис сучасного художнього мислення. – К.: Наукова думка, 1986. – 285 с.
- 32.Каллер Дж. Теория литературы: краткое введение / пер. с англ. А. Георгиева. Москва: Астрель: АСТ, 2006. 158 с.
- 33.Карр Дж. Д., Пирсон Х. Артур Конан Дойл. М.: Книга, 1989. 320 с.
https://imwerden.de/pdf/carr_pearson_conan_doyle_1989.pdf.
- 34.Клочек Г.Д. "Художній світ" як категоріальне поняття // Слово і час. 2007. № 9. С. 3-14.
- 35.Кокошкина К. Интерпретация истории в романе «Попугай Флобера» Дж. Барнса [Электронный ресурс] / К. Кокошина – Режим доступа : <https://ipil.ru/images/PDF/2016/44/interpretatsiya-istorii-v-romane.pdf>.
- 36.Колесник Г. Л. Модифікації жанру біографії у творчості Пітера Акройда : автореф. дис ... канд. філол. наук: 10.01.04. / Г. К. Колесник. – Київ : Б.В., 2008 . – 20 с.
- 37.Колодинская Е. В. Историческое прошлое как предмет высказывания: современная англоязычная проза и постмодернистская историография: Г.Свифт, Дж.Барнс: Дис. канд. филол. наук: 10.01.03 / Е. В. Колодинская. - М., 2004. - 139 с.
- 38.Кристева Ю. Избранные труды : Разрушение поэтики / Юлия Кристева / Пер. с франц. – М. : «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. – 656 с.
- 39.Лейдерман Н. Л. Теория жанра. Екатеринбург: Институт филологических исследований и образовательных стратегий «Словесник» УрО РАО, 2010. 904 с.
- 40.Лексикон загального та порівняльного літературознавства: словник / гол. ред. А. Волков. Чернівці: Буковинський центр гуманістичних досліджень; Золоті литаври, 2001. 634 с.
- 41.Липовецкий М. Н. Русский постмодернизм. Очерки исторической поэтики [Электронный ресурс]. Екатеринбург: Урал. гос. пед. ун-т, 1997. 317 с.
URL: <http://do.gendocs.ru/download/docs-243873/243873.doc> (дата звернення 12.10.2019)

- 42.Лихачев Д. С. Литература – Реальность – Литература. Ленинград: Сов. писатель, 1981. 214 с.
- 43.Літературознавча енциклопедія (у 2–х томах) [Текст] / [Укладач Ковалів Ю. І.]. – Т I. – К.: Академія, 2007. – 623 с. Т II. – К.: Академія, 2007. – 623 с.
- 44.Літературознавча енциклопедія: у 2-х т. Т. 2 / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 624 с.
- 45.Лотман Ю. М. Роман в стихах Пушкина «Евгений Онегин». Спецкурс. Вводные лекции в изучение текста // Пушкин. Спб., 1997. С. 393 – 462.
- 46.Мандельштам, О.Э. Собр. соч. В 4 тт. Т. 2. М.: ТЕРРА, 1991.
- 47.Маньковская Н.Б. Эстетика постмодернизма. - СПб.: Алетейя, 2000. - 347 с.
- 48.Миронюк К.О. «Папуга Флобера» Джуліана Барнса як квазібіографічний роман // Наукове мислення: Збірник статей учасників двадцятої всеукраїнської практично-пізнавальної інтернет-конференції «Наукова думка сучасності і майбутнього», (3 - 11 травня 2018р.).– Видавництво НМ. – Дніпро, 2018. С. 50-52.
- 49.Михайлюк Н. І. «Роман про митця» в англійській літературі кінця XIX – початку XX століття. Наративні стратегії [Електронний ресурс] / Modern directions of theoretical and applied researches: матеріали науково-практичної конференції, 19-30 Березня 2013 р. URL: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/philosophy-and-philology-113/literary-criticism-113/17030-113-0787> (дата звернення 10.02.2019)
- 50.Морозов А. А. Реминисценция // Литературный энциклопедический словарь. Москва: Наука, 1985. С. 162
- 51.Муратова Я. Ю. Мифопоэтика в современном английском романе: Дж.Барнс, А.Байетт, Дж. Фаулз: Дис. канд. филол. наук: 10.01.03 / Я. Ю. Муратова. М., 1999. 240 с.
- 52.Наливайко Д. С. Теорія літератури й компаративістика. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. 347 с.

53. Нелюбин А. А. Джулиан Барнс под маской Дэна Каваны: Дис. канд. филол. наук: 10.01.03 / А. А. Нелюбин. - Пермь, 2013. - 166 с.
54. Новикова В. Г. Британский социальный роман в эпоху постмодернизма: Дис... док. филол. наук: 10.01.03 / В. Г. Новикова. Нижний Новгород, 2013. 439 с.
55. Радченко Д. А. Проза Джулиана Барнса: жанровая природа, проблема героя и нравственная философия автора: Дис. канд. филол. наук: 10.01.03 / Д. А. Радченко. Воронеж, 2008. 210 с.
56. Сегал Д. М. Литература как охранная грамота // Slavica Hierosolymitana, 1981. Vol. V-VI. P. 151 – 254.
57. Силенко Е. В. «Убийство как изящное искусство» в романе Питера Акройда «Хоксмур» (1985) // Известия Южного федерального университета. Филологические науки. Ростов-на-Дону: Южный федеральный университет, 2014. №3. С. 40 – 46.
58. Стасіневич [Євген. Барнс. Джуліан Барнс](http://litakcent.com/2012/09/06/barns-dzhulian-barns/) // <http://litakcent.com/2012/09/06/barns-dzhulian-barns/>
59. Струкова Е. А. Образ творческой личности в творчестве постколониальных писателей Дж. М. Кутзее и С. Рушди: дисс. ... канд. филол. наук: спец. 10.01.03 – литература народов стран зарубежья. Москва, 2016. 215 с.
60. Сулова И. В. Типология «романа о романе» в русской и французской литературе 20-х годов XX века: дисс. ... канд. филол. наук: спец.: 10.01.08 – Теория литературы. Текстология. Пермь, 2006. 174 с.
61. Тамарченко Н. Д. Теория литературных жанров: учебное пособие. Москва: Академия, 2011. 256 с.
62. Тарасова Е. «Хамелеон британской литературы» // Иностранная литература. 2002. № 7. С. 265-269.
63. Тарускин Ричард. Был ли Шостакович мучеником? Или это только вымысел? // <https://muzobozrenie.ru/by-l-li-shostakovich-muchenikom-ili-e-to-tol-ko-vy-my-sel/>

64. Теорія літератури : підручник для студ. філол. спец. вищ. закладів освіти / гол. ред. О. А. Галич. Київ: Либідь, 2001. 486 с.
65. Тупахіна О.В. Поетика постмодерністської притчі (на матеріалі творчості Джуліана Барнса) : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.01.04 – література зарубіжних країн / О.В. Тупахіна. – Київ, 2007. – 20 с.
66. Харькова Ю. Конструкция интертекстуальности в автобиографическом эссе Дж. Барнса «Нечего бояться» [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://scjournal.ru/articles/issn_1997-2911_2016_1-1_20.pdf.
67. Хатямова М. А. Формы литературной саморефлексии в русской прозе перовой трети XX века: автореф. дисс. ... доктора филол. наук: спец. 10.01.01 – русская литература. Томск, 2008. 42 с.
68. Шмид В. Нарратология / Вольф Шмид. – Москва : Языки славянской культуры, 2003. – 312 с.
69. Alter R. Partial Magic: The Novel as a Self-Conscious. Los Angeles: University of California Press, 1975. 248 p.
70. Barnes J. A History of the World in 10 1/2 Chapters. First Vintage International Edition, 1989. 124 p.
71. Barnes J. Arthur and George / J. Barnes. - New York : Vintage, 2006. – 445 p.
72. Barnes J. Flaubert's Parrot [Електронний ресурс] / J. Barnes. – Режим доступу : marul.ffst.hr/~bwillems/fymob/jbfp.doc
73. Barnes J. Julian Barnes in Conversation, Cercles 4 (2002): 255-269 URL: <http://www.cercles.com/n4/barnes.pdf> (дата звернення: 26.09.2019)
74. Barnes J. Nothing to Be Frightened Of. URL: <https://readli.net/nothing-to-be-frightened-of/> (дата звернення: 26.09.2019)
75. Barnes J. The noise of time. URL: <https://www.kobo.com/us/en/ebook/the-noise-of-time-1> (дата звернення: 11.05.2019)
76. Barnes J. Through the Window: Seventeen Essays (and one short story) Vintage. Fiesrt Vintage International Edition, 2012. 298 p.

77. Baron S. *Nothing to Be Frightened of: An Interview with Julian Barnes* [Электронный ресурс] / S. Baron // *The Oxonian Review of Books*. – 2008. – Vol. 7. – Issue 3. – Режим доступа : [http:// www.julianbarnes.com](http://www.julianbarnes.com). (дата звернення: 26.09.2019)
78. Bradbury M.S. *The Modern British Novel*. - L.: Secker & Warburg, 2001. – 622 p.
79. Christensen I. *The Meaning of Metafiction: A Critical Study of Selected Novels by Sterne, Nabokov, Barth, and Beckett*. Bergen: Scandinavian University Press, 1981. 174 p.
80. Guignery Vanessa. *The fiction of Julian Barnes (Reader's guides to essential Criticism)*. – Handover, 2006. – 240 p.
81. Hassan I. *Problematizing Representation of the Past and of its Verisimilitude in Historiographic Metafiction // Spring Magazine on English Literature*. №1 (Vol.2). 2016. URL:
82. Hutcheon L. *A Poetics of Postmodernism. History, Theory, Fiction*. Taylor & Francis e-Library, 2004 268 p.
83. Hutcheon L. *Narcissistic Narrative: The Metafictional Paradox*. New York: Routledge, 1984. 188 p.
84. Imhof R. *Contemporary Metafiction: A Poetological Study of Metafiction in English since 1939*. Heidelberg: Winter, 1986. 328 p.
85. Kamin B. F. *The Mind of the Novel. Reflexive Fiction and the Ineffable*. Princeton, New York: Dalkey Archive Press, 1982. 376 p.
86. Kellman S. G. *The Self-Begetting Novel*. NY: Columbia University Press, 1980. 161 p.
87. Kendall P. M. *The Art of Biography*. N.Y.; London: Norton & Company, 1985. 158 p.
88. Lee A. *Realism and Power: Postmodern British Fiction*. London: Routledge, 1990. 235 p.
89. Lodge D. *The Modes of Modern Writing: Metaphor, Metonymy and the Typology of Modern Literature*. London: Edward Arnold, 1997. 279 p.

90. Lubbock P. *The Craft of Fiction* / Persy Lubbock. — Режим доступа : <http://www.gutenberg.org/files/18961/18961—h/18961—h.htm>.
91. Mandricardo A. *The end of history in English historiographic metafiction*. Universita Ca' Foscari Venezia, 2011. 300 p.
92. McHale B. *Postmodern Fiction*. London and New York: Methuen, 1987. 265 p.
93. Moseley M. *Understanding Julian Barnes* / M. Moseley. — Columbia : University of South Carolina Press, 1997. — 198 p.
94. Salman V. "Tabulation" of metanarratives In Julian Barnes's novels "Metroland", "Flaubert's parrot", "A History Of The World In 10 / Chapters", and "England, England". Ph.D., Department of Foreign Language Education Supervisor: Prof. Dr. Nursel igöz, 2009. 215 p.
95. Scott J. B. "Parrot as Paradigms; Infinite Deferral of Meaning in 'Flaubert's Parrot'". *Ariel: A Review of International English Literature*, 1990. P. 57-58
96. Spires R. *Beyond the Metafictional Mode: Directions in the Modern Spanish Novel*. Lexington, Kentucky: The University of Kentucky Press, 1984. 166 p.
97. *The Encyclopedia of the Novel* / edited by Peter Melville Logan. — V. 2. Lo-Z — Indexes. — John Wiley & Sons, Inc., 2011. — 980 p.]
98. Waugh P. *Metafiction: the Theory and Practice of Self-Conscious Fiction*. London: Routledge, 1984. 186 p.
99. Young S. *Based on a True Story: Contemporary Historical Fiction and Historiographical Theory* [Электронный ресурс]: - URL: [http://www.otherness.dk/fileadmin/www.othernessandthearts.org/Publications/Journal_Otherness/Otherness Essays_and_Studies_2.1Z1._Samantha_Young.pdf](http://www.otherness.dk/fileadmin/www.othernessandthearts.org/Publications/Journal_Otherness/Otherness_Essays_and_Studies_2.1Z1._Samantha_Young.pdf) (дата звернення: 29.09.2019).